

З ГІСТОРЫІ ПЕРШАГА ПАРЛАМЕНТА

Пра што даведалася наш карэспандэнт падчас прэс-тура «Друзья-Сябры» ў Санкт-Пецярбург

Таўрыйскі палац у Піцеры можна лічыць сімвалам цеснага ўзаемадзеяння народных абраннікаў Расіі і Беларусі. Менавіта тут у 1906 годзе запрацаваў першы парламент Расійскай імперыі, у якую ўваходзіла і Беларусь. А ў 1992 годзе расійскі прэзідэнт Барыс Ельцын перадаў гэты будынак Міжпарламенцкай асамблеі Садружнасці Незалежных Дзяржаў (СНД), дзе ў складзе Пастаянных камісій сёння працуюць у тым ліку і беларусы. Штаб-кватэру рэгулярна наведваюць старшыні Савета Рэспублікі і Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь Міхаіл Мясніковіч і Уладзімір Андрэйчанка. Але, як высветлілася, тут заўсёды рады і больш простым беларускім гасцям.

Законны, якія аб'ядноўваюць

Генеральны сакратар Асамблеі Аляксей СЯРГЕЕЎ лічыць, што адносіны двух братэрскіх народаў павінны быць яшчэ больш цеснымі і плённымі. За 25 гадоў існавання ў гэтых сценах Міжпарламенцкай асамблеяй было распрацавана больш за 500 законаў для нацыянальных парламентаў краін-удзельніц. Адказваючы на пытанне нашага карэспандэнта пра ролю Форуму рэгіёнаў Беларусі і Расіі, які будзе праводзіцца сёлета ў Маскве, Аляксей Сяргееў назваў гэтую падзею значнай, якая істотна ўплывае на актывізацыю міжрэгіянальнага супрацоўніцтва. «Мы, як назіральнікі Міжпарламенцкай асамблеі, прымаем у ёй непасрэды ўдзел, паколькі, на наш погляд, адносіны паміж дзяржавамі павінны будавацца не толькі па лініі вышэйшага ўзроўню, але і па ўсіх іншых кірунках, — удакладніў ён. — Канцэпцыя міжрэгіянальнага супрацоўніцтва, якая ў верасні 2016 года была прынятая ў Бішкеку на Савеце кіраўнікоў дзяржаў, распрацавана менавіта Міжпарламенцкай асамблеяй СНД».

У беларускіх журналістаў была рэдкая магчымасць не толькі пабываць у гістарычнай зале пасяджэнняў Думы, але і ацаніць тутэйшы прэс-цэнтр. Кіраўнік прэс-службы Сакратарыята Савета Міжпарламенцкай асамблеі Святлана Малініна заўважыла, што ў іх атрымалася «без адзінага цвіка» (будынак ахоўваецца як гістарычная каштоўнасць) стварыць сучасны медыя-цэнтр, адкуль сёння могуць весціся анлайн трансляцыі пасяджэнняў.

Таямніцы дома на Шпалернай

Прыгожы палац, пабудаваны найсвятлейшым князем Рыгорам Пацёмкіным болей за 200 гадоў таму ў гонар вялікай расійскай імператрыцы Кацярыны II, і цяпер здзіўляе сваімі памерамі. Зала для баляў па сённяшні дзень з'яўляецца самым вялікім памяшканнем не толькі ў Санкт-Пецярбургу, але і ў Еўропе. Тут адначасова можа знаходзіцца да 3 тысяч чалавек. Самае цікавае, што з вуліцы палац здаецца як мінімум разы ў два меншым, чым ёсць на самай справе. Князь вельмі хацеў уразіць імператрыцу і ўвасобіў у жыццё са-

мыя перадавыя на той час архітэктурныя ідэі. Ён спадзяваўся дабіцца былой прыхільнасці Кацярыны, у якой з'явіўся новы фаварыт, і не шкадаваў для гэтага грошай. Самым незвычайным месцам палаца быў Зімовы сад, які хаваўся ад старонніх вачэй у глыбіні будынка. Па памерах ён не саступаў бальнай зале і быў упрыгожаны экзатычнымі дрэвамі і фантамамі, з якіх лілася лавандавая вада... Але надзеям князя не наканавана было спраўдзіцца. Пасля смерці найсвятлейшага Кацярыны II купіла палац, і да 1917 года ён належаў дынастыі Раманавых.

Менавіта на месцы экзатычнага Зімовага сада падчас праўлення апошняга расійскага цара Мікалая II і размясціўся першы парламент. Цар з цяжкасцю прыняў гэта няпростое для сябе рашэнне. Спачатку была спроба зрабіць проста дарадчую думу — без магчымасці прыняцця законаў, але ў рэшце рэшт быў зацверджаны менавіта той варыянт, які меў заканадаўчую сілу. Ніякага парламенцкага вопыту Расія не мела, а таму за аснову быў узяты фран-

Кабінет Валянціны Мацвіенкі

Жоўты павільён, які знаходзіцца на задворках Таўрыйскага палаца, быў створаны спецыяльна для работы Дзяржаўнай Думы. Існуе меркаванне, што гэта было зроблена спецыяльна, каб паміж міністрамі і дэпутатамі не адбывалася нейкіх змоў. Але на самай справе ў тагачасных міністраў і дэпутатаў былі да таго напружаныя адносіны, што першых прыходзілася ратаваць ад гневу другіх. Зараз гэта не актуальна, але па-ранейшаму існуюць асобны ўезд на тэрыторыю Таўрыйскага саду, асобны ўваход у міністэрска кабінет Валянціны Мацвіенкі, якая ўзначальвае Савет Федэрацыі Федэральнага Сходу Расіі.

Аляксей Сяргееў вітае ўдзельнікаў прэс-тура.

цузскі парламент, у выніку чаго і з'явіліся дзве палаты — верхняя (Дзяржаўны Савет) і ніжняя (Дума). Дарэчы, дзякуючы гэтаму варыянту дэпутаты сёння выступаюць за трыбунамі, а не з месца, як гэта практыкуюць у Італіі. Мэбля для залы на 560 месцаў была заказана на вядомай піцёрскай фабрыцы Мельцара. У 1907 годзе, напрудадні выступлення старшыні савета мі-

але пастаўшчыком імператарскага дома быць перастала. Першы парламент праіснаваў усяго 11 гадоў. За гэты перыяд было выбрана 4 Думы, але цалкам свой тэрмін адпрацавала толькі 3-я. Першая і другая былі распушчаны, а дзейнасць апошняй, чацвёртай, перапыніла рэвалюцыя.

25 рублёў за прагул

Першым дэпутатам прыходзілася працаваць у вельмі строгіх умовах. За парадкам у зале пасяджэнняў сачылі прыстаў і яго памочнікі. Ніхто не меў права дакранацца да дэпутата, акрамя гэтых людзей. Калі народны абраннік занадта разыходзіўся, яго выдалілі з залы, а пры супраціўленні нават маглі вынесці на руках. Дэпутаты, калі прыходзілі, павінны былі асабіста ўпісаць сваё прозвішча ў спіс. За спазненне належала плаціць штраф, а за прагул наогул 25 рублёў — вялікія па тых часах грошы. На пасяджэннях дэпутаты павінны былі паводзіць сябе прыстойна, не ляцца і не абражаць адзін аднаго. За парушэнні іх на нейкі тэрмін пазбаўлялі права прысутнічаць у зале. Некаторыя дэпутаты дэманстравалі здзіўную вынаходлівасць. Лідар кадэцкай партыі Павел Мілюкоў нават працаўладкаваўся афіцыянтам у тутэйшы рэстаран, каб падчас абедзеннага перапынку мець магчымасць падсесці да століка патрэбнага яму дэпутата і абмеркаваць неабходныя пытанні. А яшчэ дэпутаты вельмі баяліся журналістаў, якія маглі задаваць ім непрыемныя пытанні. У выніку для пішучай браці ў Думскай зале выдзелілі спецыяльныя месцы, адкуль у іх не было прамога доступу да дэпутатаў. Але гэта не перашкаджала крытыкаваць іх дзейнасць. Кожнае слова, якое прамаўлялася на пасяджэннях, магло быць адлюстраваным у карыкатах.

Як сімвал непадкупнасці тагачасных дэпутатаў, у Таўрыйскім палацы захоўваецца прылада для тайнага галасавання. Канструкцыя вельмі простая: труба і дзве скрыні па баках. Дэпутат прасоўваў руку ў трубу і кідаў шарык у левую ці правую. Пасля кожнага дэпутата, а іх было каля 450, скрыні правяраліся. Ігнараваць працэдуру ніхто не меў права, ды і падрабіць шар для галасавання было немагчыма. Спробы падмануць і закінуць замест яго камень або нешта іншае адразу ж перапыняліся. Такія прылады былі вельмі распаўсюджаны ў царскай Расіі, імі шырока карысталіся ў земствах. На жаль, той, з дапамогай якой галасавалі першыя думскія дэпутаты, не захавалася...

Нэлі ЗІГУЛЯ. zigulya@zvzazda.by

Скрыня для тайнага галасавання.

Міністэрска павільён, дзе сёння знаходзіцца кабінет Валянціны Мацвіенкі.

ністраў Пятра Сталыпіна, у зале пасяджэнняў ноччу абрынулася столь. Усе вырашылі, што гэта тэракт. Але ў ходзе расследавання высветлілася, што пры будаўніцтве думскай залы былі выкарыстаны няякасныя будматэрыялы. Драўніна рассохлася і з яе павыпадалі цвікі. Калі б гэта адбылося днём, каля 300 дэпутатаў маглі б загінуць. А яшчэ гэта надзвычайная сітуацыя «абнародавала» не менш сенсацыйную навіну. Мэбля славаўтай фабрыкі, якая была заяўлена ў дакументах як дубовая, аказалася... асінавай і каштавала ў 6 разоў танней. Скандал быў вялікі. Фабрыка прынесла свае выбачэнні,